

10-May, 2026-yil

BO‘LG‘USI PEDAGOGLAR MULOQOTIDA NUTQIY KOMPETENTLIKNI OSHIRISHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI

*Farg‘ona Davlat Universiteti pedagogika, psixologiya va san‘atshunoslik fakulteti
Pedagogika nazariyasi va tarixi mutaxassisligi 2-bosqich magistranti*

Kamolitdinova Mohlarbegim Baxodirjon qizi

mohlarbegimkamolitdinova@gmail.com

+998908380343

*Farg‘ona Davlat Universiteti pedagogika, psixologiya va san‘atshunoslik fakulteti
Pedagogika kafedrası p.f.b.f.d, (PhD) katta o‘qituvchi*

Sh.O.Aripov

Annotatsiya: Mazkur maqolada bo‘lg‘usi pedagoglarning kasbiy muloqot jarayonida nutqiy kompetentlikni rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Nutqiy kompetentlik zamonaviy pedagog kadrlarning kasbiy faoliyatida muhim o‘rin tutib, u ta‘lim samaradorligini oshirish, o‘quvchilar bilan samarali kommunikatsiyani ta‘minlash va pedagogik ta‘sir kuchini kuchaytirishga xizmat qiladi. Tadqiqotda oliy ta‘lim tizimida nutqiy kompetentlikni shakllantirishga doir zamonaviy yondashuvlar, metodlar va pedagogik omillar tahlil qilinadi. Shuningdek, muloqot madaniyati, lingvistik tayyorgarlik, refleksiv faoliyat va kommunikativ muhitning ahamiyati asoslab beriladi.

Kalit so‘zlar: nutqiy kompetentlik, pedagogik muloqot, kommunikativ kompetensiya, bo‘lg‘usi pedagog, ta‘lim texnologiyalari, refleksiya, kasbiy tayyorgarlik.

KIRISH

Bugungi globallashuv va raqamli transformatsiya jarayonlari ta‘lim tizimi oldiga yangi talablarni qo‘ymoqda. Ayniqsa, pedagog kadrlarning kommunikativ salohiyati, nutq madaniyati va muloqot kompetensiyasi muhim kasbiy indikator sifatida namoyon bo‘lmoqda. Pedagogning nutqi nafaqat axborot uzatish vositasi, balki tarbiyaviy va psixologik ta‘sir instrumenti hamdir.

Bo‘lg‘usi pedagoglarda nutqiy kompetentlikni shakllantirish ularning kasbiy rivojlanishida asosiy bosqichlardan biri hisoblanadi. Chunki o‘qituvchi nutqi orqali o‘quvchilarda bilimga qiziqish, motivatsiya va ijtimoiy qadriyatlar shakllanadi. Shu sababli, oliy ta‘lim muassasalarida nutqiy kompetentlikni rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlarini ilmiy asosda o‘rganish dolzarb vazifa hisoblanadi.

Tadqiqotda nazariy tahlil, qiyosiy pedagogik tahlil, tizimli yondashuv hamda pedagogik modellashtirish metodlaridan foydalanildi. Shuningdek, mavjud ilmiy adabiyotlar, pedagogik tajribalar va ta‘lim standartlari tahlil qilindi.

Metodologik asos sifatida kommunikativ yondashuv, kompetensiyaviy yondashuv hamda shaxsga yo‘naltirilgan ta‘lim konsepsiyasi tanlab olindi. Bu yondashuvlar bo‘lg‘usi pedagoglarning nutqiy kompetentligini rivojlantirish jarayonini kompleks tizim sifatida o‘rganishga imkon beradi.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, bo‘lg‘usi pedagoglarda nutqiy kompetentlikni shakllantirish bir qator pedagogik shart-sharoitlarga bog‘liq:

1. Lingvistik tayyorgarlikni kuchaytirish

Bo‘lg‘usi pedagoglarning adabiy til me‘yorlariga rioya qilishi, terminologik boyligi va nutq madaniyatini rivojlantirish muhim omil hisoblanadi.

2. Kommunikativ muhitni yaratish

Oliy ta‘lim jarayonida interaktiv metodlar, debatlar, seminarlar va rolli o‘yinlar asosida kommunikativ muhit shakllantirilishi lozim.

3. Refleksiv faoliyatni rivojlantirish

Talabalar o‘z nutqini tahlil qilish, xatolarni aniqlash va ularni tuzatish ko‘nikmalariga ega bo‘lishi zarur.

4. Pedagogik amaliyotning kuchaytirilishi

Real ta‘lim muassasalarida amaliyot o‘tash jarayonida nutqiy kompetentlikning shakllanishi tezlashadi.

5. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish

Multimedia vositalari, onlayn platformalar va simulyatsion dasturlar nutqiy kompetensiyani rivojlantirishga xizmat qiladi.

Nutqiy kompetentlik pedagogik kompetensiyaning ajralmas qismi bo‘lib, u nafaqat til bilimlari, balki muloqot strategiyalari va psixologik tayyorgarlikni ham o‘z ichiga oladi. Zamonaviy pedagogik yondashuvlarda kommunikativ kompetensiya shaxsning kasbiy muvaffaqiyatini belgilovchi asosiy omillardan biri sifatida qaraladi.

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, faqat nazariy bilimlar asosida nutqiy kompetentlikni shakllantirish yetarli emas. Bunda amaliy mashg‘ulotlar, interfaol metodlar va real kommunikativ vaziyatlar muhim rol o‘ynaydi. Shuningdek, o‘qituvchining shaxsiy nutq madaniyati talabalarga kuchli ta‘sir ko‘rsatadi.

Nutqiy kompetentlikni rivojlantirishda quyidagi omillar alohida ahamiyatga ega:

- pedagogik muloqotning doimiyliigi;
- innovatsion metodlardan foydalanish;
- shaxsiy namuna (o‘qituvchi modeli);
- teskari aloqa (feedback) tizimi.

XULOSA

Bo‘lg‘usi pedagoglarda nutqiy kompetentlikni rivojlantirish murakkab, ko‘p bosqichli pedagogik jarayon hisoblanadi. Ushbu jarayon samaradorligi bir qator pedagogik shart-sharoitlarga, xususan, kommunikativ muhit, amaliy mashg‘ulotlar, refleksiya va zamonaviy ta‘lim texnologiyalariga bog‘liq.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, nutqiy kompetentlikni rivojlantirishda integrativ yondashuv eng samarali hisoblanadi. Bu yondashuv nazariya va amaliyotni uyg‘unlashtirish, shaxsiy va kasbiy rivojlanishni ta‘minlash imkonini beradi.

Shu sababli, oliy ta‘lim muassasalarida bo‘lg‘usi pedagoglarning nutqiy kompetentligini rivojlantirishga yo‘naltirilgan maxsus kurslar va treninglarni joriy etish maqsadga muvofiqdir.

10-May, 2026-yil

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimov I.A. “Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch”. Toshkent, 2008.
2. Savin N.V. Pedagogika asoslari. Moskva, 2015.
3. Zeer E.F. Kompetensiyaviy yondashuv asoslari. Yekaterinburg, 2017.
4. Muslimov N.A. Pedagogik kompetensiya va uning rivojlanishi. Toshkent, 2020.
5. Xodjayev B.X. Pedagogik texnologiyalar. Toshkent, 2019.
6. Richards J.C. Communicative Language Teaching Today. Cambridge University Press, 2006.